

Els dijous del

Cineclub

Off the record | 17 de gener de 2013 | Horari: 20.00 i 22.30 h

Chinjeolhan Geumjassi

(2005, Sympathy for lady Vengeance), Park Chan-wook

Sinopsi

El cas de Geum Ja commociona el país. Amb només 19 anys la noia ha segrestat i asfixiat un nen petit. O això és el que ella confessa. En sortir de la presó, on s'ha llaurat una reputació d'àngel, el seu únic objectiu és la venjança.

Fitxa artística

Lee Yeong-ae Geum-ja
Choi Min-sik Senyor Baek

Fitxa tècnica

Director Park Chan-wook
Guió Park Chan-wook
Seo-Gyeong
Música Choi Seung-hyeon
Jo Yeong-wook
Na Seok-joo

La venjança, tot un tema

Tothom coneix aquella frase tan suada, “La venjança és un plat que se serveix fred”, encunyada al segle XVIII per Pierre Choderlos de Laclos a la novel·la *Les liaisons dangereuses* i repetida, adaptada i parodiada innumerable vegades al llarg de la història de la literatura, el cinema i la televisió. El seu caràcter còmic, comparant quelcom tan greu i seriós com la venjança amb el menjar, la converteix en una de les cites preferides de la cultura popular. Aquest fenomen no podria donar-se si la venjança no fos ja un tema predilecte al llarg de la història i arreu del món, però no es pot negar que és la idea pop i post-moderna de venjança la que inspira el film conegut com *Sympathy for Lady Vengeance* i la “trilogia de la venjança” en què s'emmarca, del controvertit director Park Chan-wook. Controvertit perquè se l'acusa sovint de laxa moralitat. Laxa moralitat que, a priori, podríem considerar que queda confirmada pel fet de dedicar una trilogia fílmica a la venjança, un acte tant aberrant als ulls del món civilitzat i, d'altra banda, tant atractiu i visitat per artistes i autors.

La venjança és un impuls inherent a l'ésser humà, independentment de la seva extracció social, l'edat o el gènere i de la condició legal o moral d'un acte tal en una època o una altra. Qui negui haver sentit desig de venjança menteix. Cada societat ha hagut d'integrar aquesta realitat en el seu sistema moral, judicial i penal, d'aquí que es menyspreï la venjança i s'estableixi la distinció entre venjança personal i justícia, amb una baixa consideració de la primera. La cita de *Kill Bill* “Quan la fortuna et somriu en dur a terme una cosa tan violenta i terrible com una venjança, és la prova irrefutable, no només de que Déu

existeix, sinó també de que estàs fent la seva voluntat” ho il·lustra molt bé. La venjança divina sovint s'anomena *justícia* divina. En les primeres societats, amb sistemes judicials encara primitius, la venjança a l'estil Tal-lió tenia valor de llei (i la referència de la Bíblia n'és la prova). Però, tot i així, la justícia no deixa de ser una regularització de la venjança i en cap moment la seva eradicació de l'entramat psico-social. De resultes, pensar en venjança esgarrafa. Acceptem la venjança legal i, de tant en tant n'exigim més cruesa davant de casos especialment sensibles. Però, en general, les venjances personals generen desaprovació. D'aquí l'atracció que exerceixen sobre nosaltres en la ficció. Les històries de venjances ens mostren aquell “i si...?” que ens assalta tot sovint. I els directors solen ocupar un paper moralista quan les retraten i les fan acabar malament (o bé, si s'escau). És per tot això que la venjança ha donat i continua donant lloc a grans històries, reals o de ficció. Històries que emocionen i commouen. Històries catàrtiques –ara hi hem arribat!– com la d'Orestes buscant venjança i patint per haver-la aconseguit, la venjança semi-divina de les fúries; com la del comte de Montecristo, dedicant la vida a la venjança fins al sacrifici de la pròpia identitat; com la de la narració de Poe *La bóta d'Amontillado*, on la venjança es mostra absurda i desproporcionada; com la d'infininitat de *thrillers* de més o menys qualitat, però no en va anomenats “emocionants” (del verb “to thrill”, commoure, emocionar). I com tantíssims altres exemples.

Els tipus venjatius, doncs, resulten carismàtics per damunt de la moralitat dels seus actes: narcotraficants que passen comptes, amants ultratjats que assassinen a sang freda, tribus o clans enfrontats des de temps immemorials... Alguns personatges es cons-

trueixen, de fet, al voltant del seu desig de venjança, que deixa de ser un simple tret i es converteix en la seva essència. Exemples més recents que el ja esmentat comte de Montecristo són Bruce Wayne-Batman o Beatrix Kiddo, protagonista de *Kill Bill*, tots dos autèntiques icones pop. És el cas també, de Geum-ja, la Lady Vengeance del títol de Park Chan-wook. La traducció anglosaxona del títol, que li atorga aquest sobrenom, exemplifica clarament el que volem dir: Geum-ja no és Geum-ja, sinó pura venjança. Des del moment de rebre l'ofensa, la seva personalitat s'esvaeix sota la determinació impertorbable de fer-se justícia i castigar l'autor dels seus mals, encara que això signifiqui condemnar-se als ulls del món, als de la llei o als seus propis, encara que Geum-ja hagi de morir perquè Lady Vengeance tingui més espai. Un venjador és, en certa manera, un ésser d'una determinació i abnegació excepcionals. Molts dels grans herois, malgrat la mala premsa del concepte de venjança, es mouen per venjar alguna cosa. És la dualitat moral combinada amb l'empatia que inspiren i uns atributs sobrehumans el que dota aquests personatges d'un atractiu tan potent.

La venjança, tot un tema. Un acte motivat alhora per l'amor i l'odi, una constant en les nostres vides, anterior a tot sistema jurídic, polític o moral mai inventat. Una màxima expressió del que ens fa humans. Combinant la millor de les expressions amb el millor dels miralls, l'art, quines grans històries no ha de donar encara, la venjança?

Surrealisme asiàtic al servei del thriller

Javier Ocaña, a la seva crítica publicada a *El País*, sosté que Park Chan-wook es preocupa més de l'estètica que de l'ètica. Davant aquesta sentència, a priori podríem rebutjar qual-sevol film del coreà, però no hem de filar tan prim. L'ètica és una matèria inestable malgrat ella mateixa, i la seva expressió en l'art, on la ironia juga un paper principal, encara és més difusa. En aquest sentit, *Chinjeolhan Geumjassi* és un exemple meravellosament explícit del que l'estètica ha de dir en l'ètica.

Saltem de narrador en narrador per conèi-

xa la història d'una noia de dinou anys condemnada a tretze anys i mig de presó. La bonica Geum-ja sembla impossible que hagi pogut cometre un crim tan cruent com el segrest i l'asfixia d'un infant. Alguna companya de cel·la, el pastisser que li dóna feina després d'acabar la seva condemna, el capellà que l'apadrina mentre és entre reixes, o l'inspector que la va detenir ens donen pistes de que està passant. Perquè Geum-ja no sembla la mateixa persona abans, durant i després del seu pas per la garjola. Si no semblava que pogués haver assassinat un nen petit, mentre acomplia la condemna es comportava com un autèntic àngel i, un cop fora, com una bruixa de cor glaçat. Geum-ja té un propòsit i per acomplir-lo posa l'estètica —l'aparença, l'actitud, els actes...— per damunt de l'ètica cristiano-kantiana. Geum-ja vol venjança. I la venjança no deixa de ser mai una opció ètica. Des del punt de vista de la víctima, la venjança es del tot immoral; des del de Geum-ja, és d'allò més ètica, és fer el que és correcte, és "desferer entuertos" com un cavaller errant, abanderat de bondat. Això no vol dir que Park Chan-wook pensi igual que l'un o l'altra.

Quan tenia disset o divuit anys la Geum-ja es va quedar embarassada. No volia explicar-ho als seus pares i no tenia enlloc on anar. Jove i innocent, vestida amb un uniforme de col·legial, va trucar un antic professor, li va explicar la situació sense embuts i com qui no hi dóna importància. El professor va acceptar que visquessin junts i la va rebre nu. Quan el nadó de Geum-ja tenia un any, es va desencadenar la tragèdia. Ella admet la seva culpabilitat contra tota evidència i ho perd tot: la joventut, la filla i la puresa. Aquesta última sacrificada per la venjança que ha de venir i que prepararà durant els tretze anys que serà a la presó, fent favors i contactes. Per aconseguir-los es converteix en una santa vivent, la bondat de la qual transcendeix la presó. Però les seves companyes de cel·la saben què hi ha darrere la màscara de Geum-ja "la bona", per això l'anomenen també "la bruixa".

En sortir de la presó és rebuda pel capellà que l'apadrina, que li ofereix un tros de tofu fresc, símbol de puresa. Ella, impassible, lluint en ple hivern el vestit de primavera

amb el que va entrar, el rebutja. Un per un reclama els favors deguts, vestida amb talons i un abric negre de cuir, amb els ulls pintats de vermell. Ho diu: no vol semblar bona. La seva opció ètica és també una opció estètica. Explota la seva mala reputació en la mesura en que li pot resultar útil, perseguint la retribució del que li va ser arrabassat. Però per més que s'hi esforci, no és malvada. Quan el pla que tan bé ha preparat és apunt de donar fruit, decideix compartir la pau que li ha de donar amb la resta de víctimes —víctimes d'una més gran tortura— de l'home que li va destrossar la vida.

Acomplerta la venjança, Geum-ja no assoleix la pau que esperava aconseguir. Ha buscat la seva filla i la nena la perdona per no haver estat la seva mare. Però Geum-ja mai aconseguirà el perdó del nen l'assassinat del qual va ser acusada. Ni tampoc es perdonarà ella mateixa. Park Chan-wook ha fet servir en tot plegat l'estètica —llampat i surrealista, en fort contrast amb l'obscuritat del tema— al servei de l'ètica. Lady Vengeance ens inspira simpatia, però no té dret a la salvació, no troba descans.

Una Geum-ja amb els ulls ja desmaquillats, acomplerta la venjança però rebutjada pel fantasma del nen mort, ofereix tofu fresc a la seva filla que va a trobar-la al carrer en camisa de dormir en plena nit i sota la neu. La nena, feliç, hi suca el dit i n'hi ofereix. La mare, destrossada per la culpa, arrenca a plorar i enfonsa el cap en la gran porció de tofu que sosté davant la seva filla. Ni la puresa de la neu que cau, ni la del tofu fresc que la seva filla li ofereix, ni la de la seva filla en camisa de dormir blanca, poden tocar Geum-ja. Geum-ja ja no existeix des de fa tretze anys i Lady Vengeance ha acabat la feina. No queda res on la pau, la puresa i la innocència puguin tornar a reposar. Aquest últim pla està dotat d'una estètica molt acurada, però és innegable que porta una càrrega ètica ben contundent. Un recurs més efectiu que senzillament narrar. L'estètica —aliena per ser oriental, estranya, aclaparadora, crua...— al servei d'un missatge ètic universal: la venjança no porta la calma ni esborra el dolor.

Aura C.Delgado